

ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲದ ಜೈನ ಶಾಸನಗಳು - ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ

ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ. ಡಿ. ಹೆಚ್.¹
ಡಾ.ಎಂ.ವಿ.ರಮೇಶ್²

ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹತ್ತು ರಾಜ ಮನೆತನಗಳು ಆಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮವೂ ಸಹ ಒಂದಾಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಕಾಲದ ಹಲವಾರು ಪ್ರಮುಖ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಲವು ಹತ್ತು ಪಟ್ಟಣ ಸೆಟ್ಟಿಗಳು, ನಾನಾ ದೇಸಿಯರು ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ತಕ ಸಮಾಜವು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.¹ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸರಿಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದಂತಹ ಹೊಯ್ಸಳರ ವಂಶವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ರಾಜವಂಶವಾಗಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ರಾಜ್ಯವು ತುಂಬಾನೇ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಒಂದು ಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳಿಗೆ ಆಗಾಧ ಮನ್ನಣೆಯೇ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು, ಆ ಮೂಲಕವೇ ಹೊಯ್ಸಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಪಸರಿಸಿತು. ಚತುಃಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣರೆಂದು ಬಿರುದಾಂಕಿತರಾದ ಹೊಯ್ಸಳರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮವೂ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇವರು ಈ ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಪೋಷಕರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಪ್ರಬಲತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಅದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಲಭಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಅದು ಯಾವುದೇ ಅಡೆ ತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮವು ಬೆಳೆದಿರುವ ಬಗೆಗಳಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

1. ಸಂಶೋಧಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮುಕ್ತ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

2. ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮುಕ್ತ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

ಹಾಗೆಯೇ, ಹೊಯ್ಸಳರ ಅನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಂತಹ ತಲಕಾಡಿನ ಗಂಗರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೈನಧರ್ಮವು ತುಂಬಾನೇ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಕ್ರಿ.ಶ.11ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ, ಚೋಳರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಅರಸರು ಚೋಳರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹೊಯ್ಸಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಜರಾಗಿದ್ದಂತಹ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಬಲ್ಲಾಳ ಮುಂತಾದ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೈನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಜೈನಮತವು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಬಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಜನಾಗಿದ್ದಂತಹ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಜನಮುನಿಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಅಲ್ಲದೇ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹತ್ತು ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ² ಎಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದ ಆರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಸರುಗಳಿಸಿರುವಂತಹ ಈ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಚೋಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಆವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದ ಮೊದಲ ಅರಸರು ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಕ್ರಿ.ಶ.12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ಈ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನ ಮತವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಬಸದಿಗಳು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಯುಗವೆನಿಸಿದ ಅಂದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಹೊಯ್ಸಳರ ನಾಡನ್ನು ಪ್ರಬಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿದನು. ಇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ಗಂಗವಾಡಿ, ನೊಳಂಬವಾಡಿ, ಕೊಂಗುನಾಡು, ನೀಲಗಿರಿ, ಹಾನಗಲ್ಲು, ಉಜ್ಜಂಗಿ, ಪೊಂಬುಜ್ಜ, ಹಲಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಳವಲದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಿಶಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು.³ ಕ್ರಿ.ಶ.1116ರಲ್ಲಿ ಗಂಗವಾಡಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಮೇಲೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ದೊರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚೋಳರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಲು ನೆರವು ನೀಡಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಲವು ಗ್ರಾಮಗಳ ಉಂಬಳಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಸಾಮಂತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ, ಸಾಮಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಅನೇಕರು ತಮಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿದಾಗ ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ನೂತನ ಬಸದಿಗಳೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ, ಗಂಗವಾಡಿಯು ಚೋಳರ ಕೈಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳ ನಾಡು ಆದ ಮೇಲೆ ಗಂಗರಾಜನು ಗಂಗವಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಜೈನಮತ ಪ್ರತಿಪಾದಕನೆನಿಸಿದನು. ಭರತಿಮಯ್ಯ ಎಂಬ ದಂಡನಾಯಕನು

ಎಂಭತ್ತು ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು, ಇನ್ನೂರು ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದು ಶಾಸನವೊಂದರ ಪಾಠದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.⁴

ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೩೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು ಇದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಬಂದಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು, ಇಂದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವ ಬಸದಿಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೩.೨.೧೧೨೩ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶ್ರವಣ ಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವಂತಹ ಶಾಸನವೊಂದರ ಪ್ರಕಾರ: ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯು ಸವತಿಗಂಧವಾರಣದ್ ಜಿನಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಳೆಂದೂ, ಋಷಿ ಸಮುದಾಯದ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೊಟ್ಟೆ ವಿಲೆ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಶಾಂತಲೆ ಸ್ವತಃ ದೊರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ದೋರಸಮುದ್ರದ ಕೆಳಗಣ ೫೦ ಕೊಳಗ ಗದ್ದೆಯ ತೋಟವನ್ನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಪಡೆದು ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆದು ಸವತಿಗಂಧವಾರಣ ಬಸದಿಗಾಗಿ ದತ್ತಿ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರಲಾಗುತ್ತದೆ.⁵

ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೪.೧೨.೧೧೨೪ರ ಚೆಲ್ಯ (ಶಲ್ಯ) ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ತಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಹೊಯ್ಸಳ ದೇವಾಲಯಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮತ್ತು ತಪೋಧನರ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಚೆಲ್ಯ (ಶಲ್ಯ) ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಸ್ವತಃ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಹೊಯ್ಸಳ ಜಿನಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಶಾಸನೋಕ್ತ ದಾಖಲೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದಾಖಲೆ ಇರುವ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಏಕೈಕ ಶಾಸನವಾಗಿದೆ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಶಲ್ಯ ಗ್ರಾಮವು ಇಂದು ಚೆಲ್ಯ ಗ್ರಾಮವಾಗಿ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬಸದಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಾಲಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ವಾಸ್ತುವಿನ ಅವಶೇಷಗಳಿವೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದವಾದ ಸಿಂಹ ಪೀಠವೊಂದಿದೆ. ಈ ವಾಸ್ತುವೇ ಬಸದಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಭೈರೇದೇವರ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಜೈನ ಶಾಸನವಿದೆ. ಈ ವಾಸ್ತುವು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ್ದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಬಳಿ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಮೋರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುವಿನ ಭಾಗಗಳು ಅನೇಕ ಕಂಬಗಳು ಬಿದ್ದಿವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದ ಮಾರಿಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಳು ಮುರಿದಿರುವ ನಡುವಿನವರೆಗಿರುವ ಜಿನಬಿಂಬದ ಅವಶೇಷಗಳು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕದಾದ ರುಂಡದ ಭಾಗವು ಸಹ ಇದೆ.⁶

ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಸ್ತಿಹಳ್ಳಿ ದೊರೆತಿರುವ ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೬.೪.೧೧೩೩ರ ಶಾಸನವು ಬಹು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಂಗರಾಜನು ಜೈನಧರ್ಮದ ಬಗೆಗೆ ಅಪಾರ

ಗೌರವವಿಟ್ಟು ಅನೇಕ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಆ ಬಸದಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯ ದತ್ತಿ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಗಂಗವಾಡಿ 96000ನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಕೊಪಣದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಗಂಗರಾಜನ ಬಗೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಇರುವ ಅಪಾರ ಗೌರವವನ್ನು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಮುಂದುವರೆದು ಗಂಗರಾಜನ ಮಗನಾದ ಬೊಪ್ಪದೇವನು ತನ್ನ ತಂದೆ ಗಂಗರಾಜನ ಗೌರವಾರ್ಥ ಜಿನಾಲಯವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪಾರ್ಶ್ವ ದೇವರನ್ನು ಗುರುಗಳಾದ ನಯನ ಕೀರ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶುಭ ಸಮಾರಂಭದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಬಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದ ಶುಭ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಎರಡು ಶುಭವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಸೈನ್ಯವು ಮಸಣ ಎಂಬ ಶತ್ರುರಾಜನನ್ನು ಮತ್ತು ಅವನ ಅಪಾರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿ ವಿಜಯ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವಾರ್ತೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಪಟ್ಟದರಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾದ ಶುಭವಾರ್ತೆ, ಈ ಎರಡೂ ಶುಭವಾರ್ತೆಗಳಿಗೆ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನೇ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾರಣನೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ದೇವರಿಗೆ ವಿಜಯ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ದೇವನೆಂದೂ, ಕುಮಾರನಿಗೆ ವಿಜಯ ನರಸಿಂಹನೆಂದೂ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರನಿಗೆ ಅಭ್ಯುದಯವಾಗಲೆಂದು ಅಸಂದಿನಾಡಿನ ಜಾವಗಲ್ಲನ್ನು, ಕೆಲವು ಬೀದಿಗಳನ್ನು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಜಯ ಪಾರ್ಶ್ವದೇವರತ್ರಿ ಕಾಲ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು 24 ತೀರ್ಥಂಕರರ ಶಿಷ್ಯವೃಂದದ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಬಸದಿಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಾನೆ⁷ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲ ದೊರೆತಿರುವಂತಹ ಕ್ರಿ.ಶ. 25.12.1136ರ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ: ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕ ಬಟ್ಟಮಯ್ಯನು (ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಾಧಿಪ) ಚಿನ್ನರಾಜಚಾಂದಲಿಯರ ಮಗನೆಂದೂ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಶಾಂತಿಯಕ್ಕನ ಮೊಮ್ಮಗನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ ಸ್ವತಃ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮಹಾರಾಜರೇ ಈತನಿಗೆ ಚೌಲ, ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಧಾನ ದಂಡನಾಯಕರ ಮಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿ ಆಸ್ಥಾನದ ಕಛೇರಿಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಇಮ್ಮಡಿ ದಂಡನಾಯಕ ಬಟ್ಟಮಯ್ಯನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬಸದಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯನ್ನು ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾಲ ತ್ರೈವಿದ್ಯಾದೇವರ ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆದು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಪರಮೇಶ್ವರ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಬಸದಿಗಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಬಟ್ಟಮಯ್ಯನು ನಂದವಲ ಸೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಜಾಗವನ್ನು ವಿಷ್ಣುಭಟ್ಟನಿಂದ ಹೂದೋಟವನ್ನು ಗುಲಿಯಣ್ಣನಿಂದ ಕೆಲವು ಜಾಗಗಳನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಪಡೆದು ಈ ಬಸದಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದನೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಮುಗಳೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲ ದೊರೆತಿರುವಂತಹ ಕ್ರಿ.ಶ.25.12.1147ರ ಶಾಸನವೊಂದರ ಪ್ರಕಾರ: ಮುಗಳ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲ ನೆಗಳ ಗೋವಿಂದಶೆಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಗೋವಿಂದ ಜಿನಾಲಯಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ವಾಸು

ಪೂಜ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆದು ಬಹುವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ 32 ಮಹಾಜನರು ತಮ್ಮ ಐದೈದು ಪಗಾಸ ಹಣದಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯವನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.⁹ ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಇಂದು ಯಾವ ಬಸದಿಯೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬೇಲೂರಿನ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಅವರಣದಲ್ಲರುವ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಶಧಿ ಸ್ಮಾರಕವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಾಂಗಣದ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಜನಾಲಯದ ದ್ವಾರಬಂಧವೊಂದನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಇಂದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಜೈನಾವಶೇಷಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ದಂಡನಾಯಕ ಇಮ್ಮಡಿ ಬಟ್ಟಯಣ್ಣನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಸದಿಯೂ ಪುಣಿಸಮಯ್ಯ ದಂಡನಾಯಕ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಬಸದಿಗಳೂ ಉಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ. (ಹಳೇಬೀಡು) ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 13 ಬಸದಿಗಳತ್ತೆಂದು ಶಾಸಾನಾಧಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬೊಪ್ಪದೇವನ ಬಸದಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಜಾವಗಲ್ಲು ಮತ್ತುಗಂಗೂರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಶೀಯಗಣ ಮಲ್ಲ ಜನಾಲಯಕ್ಕೆ ನಿಡಗೋಡು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.¹⁰

ಹೀಗೆ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವಂತಹ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪರಿವೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ; ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡ ನೀಡಿದವರು ಇವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಸುವ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಒಂದು ಬಾರಿ ಅವಲೋಕನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಡಾ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲ್ (ಸಂ) ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, 2010, ಪು.ಸಂ.213.
2. ಡಾ.ಕೆ.ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿ - ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಯ್ಸಳರ ಬಸದಿಗಳು, ಸುಮುಖ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯನಗರ, ಮಾಗಡಿರಸ್ತೆ, ಟೋಲ್‌ಗೇಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು, 2006, ಪು.ಸಂ.01.
3. ಅದೇ ಪು.ಸಂ.32.
4. ಎ.ಕೆ.ಸಂಪುಟ-2, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-373.
5. ಅದೇ, ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-162.
6. ಡಾ.ಕೆ.ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿ - ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಯ್ಸಳರ ಬಸದಿಗಳು, 2006, ಪು.ಸಂ.173.

7. ಎ.ಕೆ.ಸಂಪುಟ-9, ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು, ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-389.
8. ಅದೇ, ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-106.
9. ಅದೇ, ಸಂಪುಟ-8, ಹಾಸನ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-14.
10. ಅದೇ, ಸಂಪುಟ-9, ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು, ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ-145.